

Magdalena Kęłowska

PROGRAM NAUCZANIA JĘZYKA ANGIELSKIEGO

Kurs dla początkujących
w klasach 1-3 szkoły podstawowej
zgodny z nową podstawą programową
obowiązującą od 2009 roku

Spis treści

1. METRYCZKA PROGRAMU	3
1.1. O AUTORCE	3
1.2. ADRESACI PROGRAMU	3
1.3. WARUNKI REALIZACJI PROGRAMU	4
2. CELE NAUCZANIA	5
2.1. OGÓLNE CELE EDUKACYJNE PIERWSZEGO ETAPU SZKOŁY PODSTAWOWEJ I ZADANIA SZKOŁY	5
2.2. OGÓLNE CELE PROGRAMU	6
2.3. CELE SZCZEGÓŁOWE	8
3. TREŚCI NAUCZANIA	12
3.1. TEMATY, SYTUACJE, LEKSYKA	12
3.2. FUNKCJE KOMUNIKACYJNE	13
3.3. KATEGORIE GRAMATYCZNE	13
4. PROCEDURY OSIĄGANIA CELÓW	15
4.1. OGÓLNE ZALECENIA METODYCZNE	15
4.2. CHARAKTERYSTYKA UCZNIA A TECHNIKI NAUCZANIA I ROLA NAUCZYCIELA.....	16
4.2.1. WSPÓLNE CECHY DZIECI W WIEKU WCZESNOSZKOLNYM.....	16
4.2.2. WYBRANE CECHY INDYWIDUALNE	20
4.2.3. ROLA NAUCZYCIELA.....	23
4.3. FORMY PRACY NA LEKCJI	23
4.4. PRZYKŁADOWE TECHNIKI NAUCZANIA	24
4.5. MATERIAŁY DYDAKTYCZNE I TECHNICZNE ŚRODKI NAUCZANIA	26
5. OSIĄGNIĘCIA UCZNIÓW I TECHNIKI ICH OCENIANIA	29
5.1. OCZEKIWANE OSIĄGNIĘCIA UCZNIÓW	29
5.2. OCENA ZAŁOŻONYCH OSIĄGNIĘĆ	31
5.3. PRZYKŁADOWE TECHNIKI KONTROLI.....	35
5.4. WDRAŻANIE DO SAMOCENY	36
BIBLIOGRAFIA	39

1. Metryczka *Programu*

1.1. O autorce

Dr Magdalena Kęłbowska jest nauczycielem akademickim w Kolegium Języków Obcych Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu, gdzie prowadzi ćwiczenia z metodyki nauczania języka angielskiego. Jest również promotorem prac licencjackich i magisterskich (w Instytucie Filologii Angielskiej UAM) z tej dziedziny. W ramach studiów podyplomowych kształcących nauczycieli języka angielskiego (w tym w zakresie edukacji wczesnoszkolnej) prowadzi zajęcia z dydaktyki języka angielskiego, integracji międzyprzedmiotowej oraz konstrukcji programów nauczania. Ponadto uczy języka angielskiego na kursach ogólnych oraz specjalistycznych (Business English). Ma praktykę nauczania cudzoziemców oraz rodzimych użytkowników języka angielskiego w Stanach Zjednoczonych.

1.2. Adresaci *Programu*

- *Program* przeznaczony jest do nauczania języka angielskiego na pierwszym etapie edukacyjnym, tj. w klasach 1-3 szkoły podstawowej;
- 2 godziny lekcyjne w tygodniu;
- optymalna liczebność grup – 10-12 osób.

Program adresowany jest zarówno do nauczycieli-filologów, jak i nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej posiadających odpowiednie przygotowanie językowe i dydaktyczne do nauczania języka angielskiego. *Program* pomaga nauczycielowi wyszczególnić cele nauczania, dobrać do nich odpowiednie techniki i materiały, zaplanować lekcje oraz przeprowadzać kontrolę wyników. *Program* pokazuje nauczycielom-filologom specyfikę pracy z najmłodszymi uczniami poprzez między innymi uświadomienie im cech rozwojowych dziecka w wieku 6-9 lat. Nauczycielom edukacji wczesnoszkolnej z kwalifikacjami do nauczania języka angielskiego pomocne będą zwłaszcza zalecenia metodyczne oraz techniki nauczania poszczególnych sprawności w języku obcym.

Z *Programu* mogą również korzystać rodzice uczniów. Znajdą oni tutaj opis celów nauczania języka angielskiego na pierwszym etapie edukacyjnym oraz zakładanych osiągnięć. Zapoznanie się rodziców z *Programem* pozwoli na ich lepszą współpracę z nauczycielem,

gdyż dowiedzą się, w jaki sposób pracować z dzieckiem w domu oraz jakiego rodzaju umiejętności mogą się po dziecku spodziewać po zakończeniu kursu.

Również władze oświatowe, w tym dyrektorzy szkół, znajdą w *Programie* interesujące informacje dotyczące np. warunków lokalowych i technicznych sprzyjających procesowi nauczania języka obcego dzieci.

1.3. Warunki realizacji *Programu*

Kwalifikacje nauczyciela

Nauczyciel realizujący *Program* powinien posiadać pełne kwalifikacje do nauczania zarówno języka angielskiego, jak i edukacji wczesnoszkolnej. Ponieważ należy założyć, że taka sytuacja nie zawsze będzie miała miejsce, przewiduje się, że *Program* może być realizowany przez nauczycieli z pełnymi kwalifikacjami do nauczania języka angielskiego, jednakże przy ścisłej współpracy z nauczycielem prowadzącym klasę, co zapewni niezbędną i wymaganą na tym etapie integrację treści i umiejętności. *Program* może być również realizowany przez nauczyciela edukacji wczesnoszkolnej posiadającego odpowiednie przygotowanie językowe i dydaktyczne do nauczania języka angielskiego na tym poziomie.

Liczba godzin lekcyjnych w tygodniu

Program zaplanowany jest na dwie 45-minutowe lekcje w tygodniu. Należy jednak podkreślić, iż zwłaszcza w klasie pierwszej, krótsze zajęcia (np. 30-minutowe) mogą się odbywać częściej. Pozwoli to nie tylko na większy kontakt dzieci z językiem obcym, ale również na pełniejszą integrację. Jednakże takie rozwiązanie możliwe jest, jeśli nauczyciel edukacji wczesnoszkolnej uczy jednocześnie języka angielskiego.

2. Cele nauczania

2.1. Ogólne cele kształcenia na pierwszym etapie szkoły podstawowej i zadania szkoły

Zadaniem edukacji wczesnoszkolnej jest stopniowe i możliwie łagodne przeprowadzenie dziecka z kształcenia zintegrowanego do nauczania przedmiotowego w klasach IV-VI szkoły podstawowej. Aby ułatwić ten proces, nowa podstawa programowa wyodrębnia dwa etapy nauczania oraz związane z nimi wiadomości i umiejętności osobno dla ucznia kończącego klasę I i dla ucznia kończącego klasę III. Powodem takiego podziału jest specyfika pracy z dzieckiem w klasie pierwszej, gdzie należy zapewnić kontynuację edukacji przedszkolnej, biorąc pod uwagę wiedzę, umiejętności i możliwości rozwojowe ucznia. Z kolei w drugim i trzecim roku edukacji wczesnoszkolnej, wiadomości i umiejętności zdobyte w klasie pierwszej należy powtarzać, pogłębiać i poszerzać.

Za najważniejsze cele ogólne pierwszych trzech lat edukacji szkolnej podstawa programowa obiera wspomaganie wszechstronnego rozwoju ucznia, a więc sfery intelektualnej, emocjonalnej, społecznej, etycznej, fizycznej i estetycznej. Należy przygotować dziecko do życia w zgodzie z samym sobą, ludźmi i przyrodą oraz nauczyć odróżniania dobra od zła. Istotne jest również rozbudzenie w małym uczniu świadomości przynależności społecznej (do rodziny, grupy rówieśniczej, wspólnoty narodowej), zaś w rozwoju intelektualnym zdobycie takiej wiedzy i umiejętności, które pozwolą na poznawanie i rozumienie świata, radzenie sobie w codziennych sytuacjach oraz kontynuowanie nauki na dalszych etapach edukacyjnych.

Zatem do najważniejszych zadań szkoły należeć będzie:

- 1) realizowanie programu nauczania skoncentrowanego na dziecku, zapewniającego mu rozwój w indywidualnym tempie oraz rozwój indywidualnych predyspozycji i zdolności poznawczych;
- 2) rozwijanie u dziecka pozytywnego stosunku do nauki, ciekawości poznawczej oraz cech osobowości niezbędnych do uczestnictwa w życiu społecznym;
- 3) stworzenie warunków sprzyjających rozwojowi dziecka, a więc przyjaznej atmosfery zachęcającej do nauki i zabawy, pracy indywidualnej i zespołowej, rozwoju samodzielności i odpowiedzialności;

- 4) rozwijanie umiejętności czytania i pisania oraz sprawności matematycznych;
- 5) zapewnienie dziecku dostępu do różnych źródeł informacji.

Powyższe cele i zdania szkoły odnoszą się do całego procesu edukacji wczesnoszkolnej (gdzie nie istnieje podział na poszczególne tradycyjne przedmioty), jak i do nauczania języka obcego. W zakresie nauczania języka obcego zadaniem szkoły jest wspomaganie dzieci w porozumiewaniu się z osobami, które mówią innym językiem. Pozostając w zgodzie z podstawą programową, niniejszy *Program* zakłada realizację celów edukacji wczesnoszkolnej, rozwijając przy tym podstawowe umiejętności komunikacyjne w języku angielskim.

2.2. Ogólne cele *Programu*

Nadrzędnym celem *Programu* jest rozwijanie świadomości językowej poprzez wykorzystanie możliwości intelektualnych małego ucznia. Kończąc klasę trzecią dziecko wie, że ludzie posługują się różnymi językami i aby się z nimi porozumieć, trzeba nauczyć się języka, którym mówią lub który znają. W związku z cechami rozwojowymi dziecka na pierwszym etapie edukacyjnym podstawowe umiejętności, które można i należy rozwijać to **rozumienie mowy** (czyli słuchanie) i znajomość **słownictwa**. Zakłada się, że te sprawności staną się następnie bazą dla rozwoju umiejętności komunikacyjnych na tym i następnych etapach edukacyjnych.

Po ukończeniu klasy trzeciej, obok znajomości podstawowego słownictwa oraz zwrotów związanych ze swoim życiem i otoczeniem, uczeń powinien również być w stanie porozumiewać się w bardzo prostych sytuacjach, np. przedstawić siebie i innych, zadawać nieskomplikowane pytania i odpowiadać na nie.

Równie istotnym celem na tym etapie nauczania jest zachęcanie uczniów do nauki języka angielskiego. Wraz z rozwijaniem umiejętności językowych *Program* zakłada budowanie **motywacji** ucznia, bez której jakkolwiek sukces wydaje się niemożliwy. Motywacja ma ogromny wpływ na aktywność i ukierunkowanie działania, a więc łatwiej i trwalej zapamiętujemy to, co zapamiętać chcemy, co nas interesuje i sprawia nam przyjemność (por. Pamuła 2003:19). Motywacja będzie niezbędnym warunkiem istotnych dla nauki języka obcego: chęci poznawania języka, komunikowania się w nim oraz podejmowania ryzyka (por. Halliwell 1992:10-11). Podkreślić należy, że młodsze dzieci szkolne motywują ciekawe ćwiczenia, materiały, formy aktywności oraz miła atmosfera w klasie. Choć powinny być

zachęcane przez czynniki zewnętrzne, a więc zabiegi dydaktyczne oraz postawę nauczyciela, wielu autorów (np. Pinter 2006:37) uważa, że tę grupę wiekową cechuje również pewna motywacja wewnętrzna – uczą się języka obcego, ponieważ lubią to, co z nim związane (piosenki, rymowanki, zabawy, nauczyciela). Dlatego też istotne jest, by nauka języka obcego była dla nich doświadczeniem pozytywnym. Raz zachęcane przez nauczyciela, chętniej podejmą trud nauki języka obcego w dalszych klasach. Stąd należy zwrócić szczególną uwagę na budowanie pozytywnego stosunku ucznia do przedmiotu.

Kolejnym, nie mniej istotnym, celem *Programu* jest realizowanie zasadniczego postulatu podstawy programowej dla tego etapu, czyli **kształcenie zintegrowane**. U podstaw integracji międzyprzedmiotowej leży podejście do edukacji zwane holizmem, a więc całościowym postrzeganiem człowieka i świata. „Całość kształtuje i nadaje właściwą strukturę swoim częściom..., [zaś] redukcja świata fizycznego do oddzielnych dziedzin wiedzy jest sztuczna, nie istnieje w naturze” (Grondas 1999:42-3). Dlatego też należy „łączyć wiedzę z rozmaitych ‘przedmiotów’ w zrozumiałe dla uczniów wzajemnie przenikające się i uzupełniające całości” (Grondas 1999:44). Jest to istotne zwłaszcza na pierwszym etapie edukacyjnym nie tylko dlatego, że dziecko uczy się holistycznie, ale również po to, by umieścić język obcy w kontekście i pokazać, że jest czymś naturalnym i użytecznym (por. Halliwell 1992:130). Integracja pozwala na autentyczne używanie języka obcego, a więc staje się on narzędziem uzyskiwania i przekazywania informacji, co jest jednym z warunków sukcesu językowego (Halliwell 1992:131). Nauczanie języka angielskiego powinno być zatem skoordynowane z tym, czym uczniowie aktualnie zajmują się na innych lekcjach. Dotyczy to zarówno treści, jak i umiejętności. Na przykład nie można od ucznia klasy pierwszej oczekiwać, by coś zapisał, kiedy jeszcze nie opanował umiejętności kreślenia i odczytywania liter. Rolą lekcji języka obcego będzie więc wspieranie i utrwalanie treści i umiejętności już zdobytych lub właśnie przez dziecko zdobywanych. W ten sposób pokazujemy uczniowi spójny obraz świata oraz uczymy go wykorzystywać posiadaną wiedzę i umiejętności w innych sytuacjach, co jest niezbędnym warunkiem rozwoju samodzielności. Ponadto fakt, że raz wyćwiczona umiejętność lub zapamiętana informacja jest później wykorzystywana w innych kontekstach stanowi silny czynnik motywujący dla ucznia. Tak więc, by zapewnić integrację międzyprzedmiotową, jak już wcześniej wspomniano przy omawianiu kwalifikacji nauczyciela, jeśli nauczyciel języka angielskiego nie jest jednocześnie nauczycielem prowadzącym dzieci, niezbędna jest ściśła współpraca między nimi.

Innym wymiarem integracji będzie holistyczne podejście do osoby ucznia i zapewnienie mu wielostronnego rozwoju. A zatem w ramach nauki języka angielskiego nauczyciel powinien zadbać nie tylko o rozwój intelektualny dziecka, ale również emocjonalny, społeczny, etyczny, fizyczny i estetyczny. Ten **wychowawczy cel Programu** może realizować nauczyciel, który zbuduje pozytywne relacje z uczniami (a nawet bliskość emocjonalną) i stanie się dla nich wzorem do naśladowania oraz punktem odniesienia w sprawach opinii i postaw. Istotnym zadaniem nauczyciela będzie, obok nauczania języka, wykształcenie w uczniach pozytywnych postaw, przyjaźni, tolerancji, wrażliwości na krzywdę drugiego człowieka, szacunku dla kolegów, dorosłych i osób starszych. Uczeń kończący klasę trzecią odróżnia dobro od zła, ma poczucie sprawiedliwości i uczciwości, docenia wartość mówienia prawdy, staje w obronie słabszych, potrafi się kulturalnie zachować w różnych sytuacjach. Powyższe postawy i cechy można budować oceniając postępowanie bohaterów z podręcznika, z bajek, legend, wierszyków, ucząc współpracy w parach i grupach, angażując dzieci w gry i zabawy językowe. Jednym z ważnych celów wychowawczych będzie również wzmacnianie w uczniach poczucia tożsamości kulturowej i narodowej przy jednoczesnym rozwoju postawy otwartości, tolerancji i poszanowania innych kultur i ras.

Podsumowując, *Program* wytycza cele zgodne z założeniami nowej podstawy programowej dla pierwszego etapu edukacyjnego ze szczególnym podkreśleniem integracji międzyprzedmiotowej, budowaniem motywacji ucznia oraz wychowawczego charakteru nauczania. Cele *Programu* zgodne są z wytycznymi Rady Europy dotyczącymi nauczania języka obcego na tym poziomie.

2.3. Cele szczegółowe

Jak już wspomniano, celem nauki języka angielskiego na pierwszym etapie szkoły podstawowej jest przede wszystkim rozwój sprawności słuchania i znajomości słownictwa, jak również budowanie elementarnych umiejętności komunikacyjnych. Zgodnie z podziałem wytyczonym przez podstawę programową, poniżej przedstawiono umiejętności docelowe z podziałem na klasę I i III.

Klasa I

Słuchanie

- rozumienie prostych, krótkich poleceń nauczyciela wspartych gestem lub materiałem wizualnym;
- rozumienie ogólnego sensu prostych, krótkich tekstów: piosenek, wierszyków, historyjek oraz reakcja niewerbalna, a później werbalna (pojedyncze słowa) na pytania do tekstu.

Mówienie

- powtarzanie (chórem i indywidualnie) wyrazów i zwrotów z poprawną wymową;
- nazywanie ludzi, przedmiotów, zwierząt, czynności;
- recytowanie rymowanek, śpiewanie piosenek;
- odpowiedzi (jedno-, dwuwyrazowe) na pytania nauczyciela.

Czytanie

- głośne czytanie pojedynczych wyrazów i krótkich zwrotów;
- rozumienie pojedynczych, krótkich wyrazów wspartych materiałem wizualnym.

Pisanie

- kreślenie liter według norm polskiej kaligrafii;
- pisanie po śladzie;
- przepisywanie wyrazów;
- dostrzeganie różnic między fonetyczną a graficzną formą wyrazu.

Klasa III

Słuchanie

- rozumienie poleceń nauczyciela;
- rozumienie ogólnego sensu prostych tekstów i sytuacji komunikacyjnych;
- umiejętność wyszukiwania pojedynczych szczegółowych informacji w nieskomplikowanych wypowiedziach i dialogach.

Mówienie

- zadawanie prostych pytań (np. na podstawie modelu, podanych słówek, fraz, materiału wizualnego);
- udzielanie odpowiedzi;
- formułowanie krótkiej wypowiedzi o sobie, rodzinie, najbliższym otoczeniu;

- opanowanie poprawnej wymowy w zakresie poznanego materiału językowego.

Czytanie

- rozumienie ogólnego sensu prostych tekstów i dialogów;
- umiejętność wyszukiwania szczegółowych informacji w prostych tekstach i dialogach;
- głośne czytanie krótkich tekstów z poprawną wymową.

Pisanie

- umiejętność poprawnego zapisu większości poznanych słów;
- podpisywanie obrazków;
- pisanie krótkich, prostych wypowiedzi pisemnych o sobie i najbliższym otoczeniu (np. według podanego modelu, z użyciem podanych słów, na podstawie materiału wizualnego).

Obok przedstawionych powyżej kompetencji ściśle językowych, należy zwrócić uwagę na rozwój samodzielności dziecka niezbędny w dalszej nauce szkolnej, jak również jego rozwój społeczny i osobowościowy. Dlatego też *Program* przewiduje stopniowe doskonalenie w zakresie:

Rozwoju samodzielności

- stopniowe opanowywanie prostych technik samodzielnego uczenia się;
- stopniowe wdrażanie umiejętności oceny własnego postępu;
- rozwój umiejętności korzystania ze słowników obrazkowych, książeczek, środków multimedialnych;

oraz realizację Celów wychowawczych

- nauka umiejętności nawiązywania i utrzymywania poprawnych kontaktów z innymi dziećmi i dorosłymi (w tym z osobami niepełnosprawnymi i przedstawicielami innych narodowości i ras);
- rozwój umiejętności współpracy z innymi w parach, grupach, zespołach; przestrzeganie reguł w grach i zabawach;
- wdrażanie do wyrażania własnych opinii i uczuć oraz uwrażliwienie na opinie i uczucia innych osób;
- kształtowanie pozytywnych postaw: szacunku dla członków rodziny, osób starszych, kolegów, postawy koleżeństwa i otwartości wobec innych; uwrażliwianie na krzywdę ludzką i gotowość do pomocy słabszym;
- zaszczepianie wartości: sprawiedliwości, prawdomówności, uczciwości, obowiązkowości;

- wdrażanie do oceny zachowań swoich i innych oraz przewidywanie ich potencjalnych konsekwencji;
- rozwijanie poczucia własnej tożsamości narodowej i społecznej;
- rozwijanie postawy otwartości, tolerancji i szacunku wobec innych narodów i kultur, a także osób o różnym statusie materialnym;
- kształtowanie ciekawości poznawczej i pozytywnej postawy do nauki, w tym do nauki języka angielskiego; zaszczepianie zamiłowania do książek i czytelnictwa.

3. Treści nauczania

Poniższe treści nauczania dotyczą całego okresu pierwszego etapu edukacyjnego i zostały przedstawione bez podziału na poszczególne lata nauki. *Program* zakłada spiralny układ treści i umiejętności, co oznacza, że znane na przykład z pierwszej klasy tematy czy leksyka będą powtarzane, utrwalane i poszerzane w klasie drugiej i trzeciej wraz ze wzrostem dojrzałości intelektualnej, emocjonalnej i społecznej dziecka.

3.1. Tematy, sytuacje, leksyka

Świat wokół nas:

- szkoła: przybory szkolne;
- dom: opis domu, pokoi, meble i sprzęty domowe, zabawki;
- człowiek: wygląd, części ciała;
- rodzina: członkowie rodziny;
- ubranie: części garderoby, kolory;
- jedzenie: artykuły spożywcze, nazwy posiłków;
- czynności dnia codziennego;
- praca: zawody.

Czas wolny:

- zainteresowania i hobby, sport;
- przyjęcia i zabawy;
- zabawki, prezenty.

Geografia i środowisko:

- nazwy państw;
- określanie czasu: pory roku, nazwy miesięcy, dni tygodnia;
- pogoda.

Biologia:

- nazwy zwierząt;
- części ciała zwierząt;
- nazwy roślin (np. kwiatów).

Kultura krajów anglosaskich i świata:

- życie codzienne w różnych kulturach (szkoła, rodzina, kuchnia itp.);
- tradycja i święta (Halloween, Christmas, Saint Valentine's Day itp.).

3.2. Funkcje komunikacyjne

Zwroty grzecznościowe:

- powitanie, pozdrawianie, żegnanie (*Hello; How are you?; Goodbye; See you.*);
- przedstawianie siebie i innych (*I'm Nia. This is Vicky. Nice to meet you.*);
- podziękowanie (*It's great. Thanks.*).

Wyrażanie postaw wobec rozmówcy i zdarzeń:

- wyrażanie upodobań (*I like swimming, but I don't like gardening.*);
- wyrażanie życzeń (*I want a banana.*);
- wydawanie prostych poleceń (*Clap your hands!; Sit down!*).

Informowanie:

- identyfikacja osób, przedmiotów i miejsc (*This is my bedroom. There is a big bed in my bedroom.*);
- opisywanie osób (*She's got short curly hair.*);
- mówienie o czynnościach dnia codziennego (*On Mondays we play games.*);
- mówienie o czynnościach mających miejsce w chwili mówienia (*I'm making a sandcastle.*);
- mówienie o umiejętnościach (*I can jump.*);
- wyrażanie posiadania (*I have a brother and a sister; They are Karen's parents.*);
- określanie czasu (*It's a quarter to 5.*);
- określanie pogody (*It's hot.*).

3.3. Kategorie gramatyczne

Rzeczowniki:

- liczba pojedyncza i mnoga regularna i nieregularna;
- forma dzierżawcza 's.

Czasowniki:

- modalne: *can/ can't*;
- czasowniki *to be, have (got)*;
- konstrukcja *there is*;
- tryb rozkazujący;
- czasy gramatyczne: *Present Simple, Present Continuous*.

Zaimki:

- osobowe;
- dzierżawcze.

Liczebniki:

- główne.

Określniki:

- *a, an, the*;
- *some, any, no*;
- *this, these, that, those*.

Przymyki:

- miejsca;
- czasu.

4. Procedury osiągnięcia celów

4.1. Ogólne zalecenia metodyczne

Jak już wspomniano w rozdziale omawiającym cele, *Program* kładzie nacisk na rozwój rozumienia mowy, znajomości słownictwa i podstawowych umiejętności komunikacyjnych ucznia, zaszczepienie pozytywnego stosunku do nauki języka angielskiego i wykształcenie społecznie pożądanych postaw. Wszystkie treści i umiejętności powinny zaś być skoordynowane z innymi zajęciami dydaktycznymi, by zapewnić integrację i wszechstronny rozwój dziecka. Biorąc pod uwagę wyżej wymienione cele, *Program* nie rekomenduje jednej słusznej metody nauczania, a raczej proponuje podejście **eklektyczne**, umożliwiające wybór takich technik i form pracy, które będą odpowiadały danej grupie uczniów.

Kształcenie zintegrowane bywa definiowane jako „propozycja pracy z dzieckiem zorientowana na dziecko jako podmiot i indywidualność” (Misiorna i Ziętkiewicz 1997, w: Pamuła 2003:37). Dlatego też *Program* zakłada podejście **skoncentrowane na uczniu** (*learner-centered*), co pozwoli na realizację postulatu uwzględniania indywidualnych potrzeb, możliwości i upodobań dziecka. Dostosowując treści nauczania do tego, co dla ucznia odpowiednie i bliskie jego doświadczeniu (np. rodzina, zwierzęta domowe, zabawki) sprawiamy, że szkoła i wiedza tam zdobywana staje się częścią świata dziecka, a tym samym motywuje je do aktywnego i chętnego udziału w procesie dydaktycznym. Zaleca się stosowanie wielu i różnorodnych technik nauczania tak, by ‘dotrzeć’ do każdego i wykorzystać jego potencjał, ponieważ każde dziecko jest uzdolnione. Również oceniając wysiłki dziecka, należy dostosowywać wymagania do indywidualnych możliwości i zdolności, podkreślając sukcesy a nie porażki i kładąc nacisk na pozytywną informację zwrotną. Takie skoncentrowanie zabiegów dydaktycznych na osobie ucznia przyczyni się zarówno do rozwoju jego motywacji, umocni w nim wiarę we własne siły i możliwość osiągnięcia sukcesu, jak i pozytywnie wpłynie na rozwój samodzielności dziecka. Podkreślić należy, że choć dziecko w wieku 6-8 lat wydaje się jeszcze bardzo mało samodzielne, to właśnie w tym okresie uczy się „samodzielnej obserwacji, samodzielного myślenia, panowania nad własnymi pragnieniami i instynktami” (Popek 1990, w: Pamuła 2003:8). Stąd potrzeba eklektyzmu i różnorodności we wszystkich obszarach działalności nauczyciela.

4.2. Charakterystyka ucznia a techniki nauczania i rola nauczyciela

Ponieważ realizację wytyczonych celów zapewni podejście nauczyciela skoncentrowane na osobie ucznia, należy w pierwszej kolejności zapoznać się z cechami charakterystycznymi uczniów w wieku wczesnoszkolnym. Pozwoli to bowiem uniknąć niebezpieczeństwa uczenia dzieci tak, jak grupy nastolatków czy dorosłych.

4.2.1. Wspólne cechy dzieci w wieku wczesnoszkolnym¹

Dzieci w wieku wczesnoszkolnym charakteryzują następujące cechy:

- 1) **myślenie konkretne** – nie potrafią myśleć abstrakcyjnie. Dlatego też pojęcia abstrakcyjne (np. państwo, narodowość, gramatyka) są dla nich niezrozumiałe. Należy więc:
 - naukę języka opierać na konkretnych sytuacjach i przedmiotach;
 - wprowadzać słownictwo i zwroty bliskie doświadczeniu ucznia;
 - unikać objaśnień i terminów gramatycznych, a struktury gramatyczne wprowadzać jako całe frazy i zdania;
- 2) **bardzo ważna rola wyobraźni** – poznając świat, dzieci spostrzegają pewne prawidłowości oraz odstępstwa od nich, szukają potwierdzenia, że świat jest taki a nie inny, wyobrażając sobie, jaki mógłby być. Co więcej, choć dzieci w tym wieku potrafią odróżnić fakty od fantazji, fantazja to dla nich część składowa rzeczywistości. Zatem odwoływanie się do wyobraźni będzie atrakcyjne dla małego ucznia i będzie sprzyjało zapamiętywaniu. Należy więc:
 - stosować bajki i historyjki, w których występują elfy, wróżki, krasnoludki itp.;
 - wykorzystywać postacie z historyjek lub postacie wymyślone przez dziecko do nauczania np. słownictwa i gramatyki (np. opisując narysowanego przez siebie potwora z trzema oczami i pięcioma nogami, który potrafi szybko biegać, uczymy się nazw części ciała, kolorów, liczb, jak również ćwiczymy wyrażanie umiejętności i posiadania);
- 3) **pamięć mechaniczna, szybkie zapominanie i krótkie okresy koncentracji** – młodsze dzieci szkolne nie panują nad swoją pamięcią, dlatego trudno im przypomnieć sobie, czego już się nauczyły. Cechuje je uwaga mimowolna, automatyczna, dlatego łatwo się rozpraszają i męczą. Stąd trzeba:
 - wielokrotnie powtarzać materiał;

¹ W opisie cech wspólnych dzieci wczesnoszkolnych wykorzystano informacje z Halliwell 1992, Komorowska 2001, Pamuła 2003 i Pinter 2006.

- stosować techniki oparte na powtórzeniach, a jednocześnie atrakcyjne dla dziecka (np. piosenki, wiersze, rymowanki, wyliczanki);
 - opierać zajęcia na wielu krótkich i różnorodnych zadaniach;
 - stosować różnorodne bodźce podtrzymujące uwagę: pomoce wizualne (np. obrazki, film), muzykę, ruch fizyczny i manipulację (np. wycinanie, przyklejanie, kolorowanie);
- 4) **potrzeba i umiejętność słuchania** – ponieważ poprzez słuchanie dzieci nauczyły się języka ojczystego, rozwijanie tej sprawności wydaje się naturalnym sposobem poznawania drugiego języka. Co więcej, dzięki doświadczeniu w nabywaniu języka ojczystego, dzieci wykształciły umiejętność ogólnego rozumienia wypowiedzi, nie znając znaczenia wszystkich występujących w niej słów. Należy zatem wykorzystać tę umiejętność interpretowania przekazu i
- skoncentrować się na rozwoju sprawności rozumienia ze słuchu poprzez wystawianie dziecka na język obcy, kiedy to tylko możliwe a unikanie języka ojczystego na lekcji;
 - rozwijać umiejętność rozumienia ze słuchu oraz zachęcać dzieci do odgadywania znaczeń, stosując odpowiednie gesty, mimikę, intonację, pomoce wizualne;
 - unikać zmuszania dzieci do wypowiadania się w języku obcym, jeżeli nie czują się gotowe; ten etap nauczania potraktować jako wstęp do późniejszego rozwoju nauki mówienia;
- 5) **umiejętność naśladowania** – dzięki, między innymi, elastyczności organów mowy, dzieci w tym wieku potrafią znakomicie naśladować obce dźwięki. Sprzyja temu brak zahamowań i strachu przed artykułowaniem nieznanymi dźwięków. Pamiętajmy, że nawyki artykulacyjne wypracowane na tym etapie będą wpływały na rozwój mówienia i wymowy w dalszych latach nauki oraz na późniejsze posługiwanie się językiem obcym. Dlatego też należy:
- zachęcać uczniów do powtarzania nowych dźwięków, wyrazów, zwrotów (zwłaszcza w wierszykach, piosenkach, wyliczankach);
 - stosować technikę drylu językowego;
 - zwracać uwagę na poprawną wymowę wyrazów, zwrotów i całych zdań (wymowa dźwięków, akcent wyrazowy i zdaniowy, intonacja i rytm);
- 6) **stała potrzeba aktywności fizycznej** – w wieku wczesnoszkolnym następują u dziecka intensywne zmiany w ośrodkowym układzie nerwowym, w układzie kostnym i mięśniowym oraz w czynnościach organów wewnętrznych. Dlatego też

zwiększa się dynamika motoryczna dziecka i potrzeba ruchu i aktywności fizycznej.

Należy zatem:

- stosować techniki nauczania oparte na ruchu fizycznym (np. *TPR*, czyli metodę reagowania całym ciałem, metodę *action series*, w której wykonywane czynności są nazywane w języku obcym, odgrywanie scenek i dialogów wymagających aktywności fizycznej);
- w miarę możliwości uwzględniać ćwiczenia tzw. *Brain Gym*, czyli gimnastyki mózgu, które nie tylko angażują dziecko fizycznie, ale również przyczyniają się do zaktywizowania obu półkul mózgowych, co może zasadniczo wpływać na sukces w nauczaniu;
- stosować ćwiczenia i zadania rozwijające zarówno precyzję manualną, jak i koordynację wzrokowo-ruchową (np. kreślenie po śladzie, rysowanie, kolorowanie, wycinanie), niezbędne w celu wykształcenia umiejętności pisania;

7) **brak odpowiednio rozwiniętej motywacji wewnętrznej** – choć, jak już wspomniano, niektórzy autorzy (np. Pinter 2006) nazywają motywację cechującą dzieci motywacją wewnętrzną (ang. *intrinsic motivation*), różni się ona od motywacji wewnętrznej np. osoby dorosłej. Uczeń dorosły potrafi zaangażować się w naukę języka obcego, ponieważ ma własne cele z tym związane i jest w stanie uczyć się nawet przy pomocy mało interesujących materiałów czy ćwiczeń. Choć dziecko na pierwszym etapie edukacyjnym będzie aktywnie uczestniczyło w zajęciach tylko, jeśli samo tego chce, nie wytycza ono własnych celów i musi być zachęcane przez czynniki zewnętrzne. A więc dzieci uczą się języka angielskiego dla samego języka angielskiego tylko wtedy, gdy mają z tego przyjemność (Pinter 2006:37), czyli są głównie motywowane przez nauczyciela i jego techniki. Oznacza to potrzebę nieustannego zachęcania dzieci przez czynniki zewnętrzne, takie jak:

- interesujące i bliskie dziecku tematy;
- atrakcyjne materiały nauczania;
- odwoływanie się do wyobraźni;
- różnorodność form pracy, technik i ćwiczeń, w tym wiele gier i zabaw;
- zachęcanie dziecka do mówienia, ale niezmuszanie go, jeśli nie czuje się gotowe;
- stawianie osiągalnych celów i rozwijanie poczucia sukcesu;
- pozytywna informacja zwrotna;
- miła atmosfera w klasie;
- przyjazne stosunki z nauczycielem.

Pamiętać również należy, iż ogólnym celem nauczania języka obcego na pierwszym etapie edukacyjnym jest uświadomienie dzieciom, że ludzie porozumiewają się różnymi językami oraz że chcąc nawiązywać z nimi kontakty, należy uczyć się języków obcych. Świadomość tego przyczyni się do rozwoju motywacji wewnętrznej ucznia;

8) **brak rozwiniętych umiejętności społecznych** – uczeń w tym wieku miewa problemy z podporządkowaniem się normom grupowym, co może powodować agresję i negatywizm, a nawet odrzucenie przez grupę. Innym aspektem niedojrzałości społecznej jest brak świadomości przynależności narodowej i kulturowej. Należy, więc:

- stosować techniki i aktywności zachęcające do współdziałania, a w mniejszym stopniu rywalizacji (np. wspólne projekty i zadania w parach, grupach; różnorodne gry, w których wielu wygrywa i, najlepiej, nikt nie przegrywa, ponieważ ktoś wykonał zadanie jako pierwszy, ktoś inny wykonał zadanie najstaranniej, ktoś poprawnie wymówił, inny ładnie narysował, a jeszcze inny ładnie zaśpiewał);
- zachęcać dzieci do komunikowania się w sytuacjach konfliktowych i odgrywać rolę mediatora, łagodzić konflikty;
- włączać do nauki języka obcego zasady poprawnego zachowania (np. przywitanie się i pożegnanie z nauczycielem, używanie zwrotów grzecznościowych w języku obcym);
- wprowadzać stałe elementy lekcji i zwyczaje grupowe, które dają dziecku poczucie bezpieczeństwa, ułatwiają orientację w czasie, pomagają zapobiec problemom z dyscypliną, a jednocześnie pozwalają na efektywne wykorzystanie języka obcego w klasie (np. powitanie i pożegnanie, przeczytanie listy obecności, określanie dnia tygodnia, daty, pogody, przeznaczenie określonego czasu lekcji na zajęcia plastyczne, na piosenkę, na zabawę czy opowiadanie bajek);
- świętowanie urodzin, imienin, specjalnych dni w roku (np. Dzień Matki, Dzień Babci), co pozytywnie wpływa na wzajemne poznawanie się dzieci i ich integrację;
- stosowanie materiałów dydaktycznych, w których pokazani są przedstawiciele różnych ras, narodowości i kultur, jak również obchodzenie świąt (Bożego Narodzenia, Wielkanocy, świąt państwowych), dzięki czemu dzieci rozwijają zarówno swoją tożsamość narodową i kulturową, jak i uczą się tolerancji oraz otwartości w stosunku do innych kultur i narodowości;

9) **spontaniczność i silny wpływ emocji** – dzieci wczesnoszkolne częściej kierują się uczuciem niż logicznym rozumowaniem, jednym z najważniejszych elementów motywujących jest dla nich nauczyciel, a warunkiem dobrego samopoczucia w klasie przyjazne, serdeczne i ciepłe stosunki z nauczycielem. Biorąc pod uwagę silny wpływ emocji na działanie dziecka, oprócz nawiązania przyjaznych stosunków, nauczyciel powinien:

- stosować techniki budujące dobrą atmosferę w klasie i rozwijające wrażliwość emocjonalną dziecka, takie jak muzyka, piosenka, gra na instrumentach, humor i komizm historyjek obrazkowych, żartów i scenek, gry i zabawy ruchowe;
- umacniać w dziecku poczucie własnej wartości i wiarę we własne możliwości poprzez stawianie osiągalnych celów, nacisk na pozytywną informację zwrotną i nagradzanie.

Podkreślić należy, że powyższe cechy będą charakterystyczne zwłaszcza dla dziecka siedmioletniego rozpoczynającego naukę w szkole. Dziecko w tym wieku dynamicznie się rozwija fizycznie, intelektualnie, emocjonalnie i społecznie, a rolą nauczyciela (również języka obcego) będzie wspieranie tego wielostronnego rozwoju. Przyjść więc należy, że z wiekiem i nabywaniem doświadczenia cechy ucznia będą się również stopniowo zmieniały: nauczy się myślenia abstrakcyjnego, wykształci pamięć logiczną i uwagę dowolną, rozwinię umiejętności społeczne, zaś stopniowo zmniejszać się będzie potrzeba stałej aktywności fizycznej i dominujący wpływ emocji.

Istotną różnicą pomiędzy uczniem rozpoczynającym naukę w szkole podstawowej a dzieckiem w klasie drugiej i trzeciej jest również umiejętność pisania i czytania, a co za tym idzie możliwość wykorzystania powyższych sprawności w nauce języka obcego. Podczas gdy z uczniem klasy pierwszej nauczyciel będzie stosował techniki polegające na słuchaniu, powtarzaniu przy udziale bodźców niewerbalnych (zwłaszcza ilustracji), dzieci, które już do pewnego stopnia opanują pismo mogą polegać również na zapisywaniu i czytaniu.

4.2.2. Wybrane cechy indywidualne

Obok opisanych powyżej cech charakterystycznych dla przeciętnego dziecka w wieku wczesnoszkolnym, uczniowie będą również przejawiali cechy indywidualne. Chcąc realizować nauczanie skoncentrowane na uczniu i dostosowywać techniki do możliwie jak największej liczby odbiorców, a jednocześnie zapewnić różnorodność, należy brać pod uwagę różne **style uczenia się**. I tak, uczniowie o dominującym stylu wzrokowym dobrze reagują

na wszelkie pomoce wizualne (rysunki, zdjęcia, plansze, filmy, diagramy, tablice) i lepiej zapamiętują rysując, kolorując, układając ilustracje w odpowiedniej kolejności, robiąc notatki, pisząc historyjki na podstawie obrazków, czytając itp. Słuchowcy uczą się zwłaszcza słuchając nauczyciela, płyty CD, innych uczniów, dlatego korzystne dla nich techniki obejmują słuchanie i opowiadanie historyjek, powtarzanie i uczenie się na pamięć wierszy i piosenek. Z kolei uczniowie kinestetyczni w celu zapamiętania muszą zaktywizować całe ciało i pobudzić ośrodki ruchowe. Uczą się przez działanie i dotyk, a więc odpowiednie dla nich techniki to pantomima, metoda reagowania całym ciałem (*TPR*), *action series*, odgrywanie ról z udziałem rekwizytów, których mogą dotknąć oraz inne zadania obejmujące manipulację (np. wycinanie, przyklejanie itp.). Jak dowodzą badania, zazwyczaj dominującym stylem uczenia się w przeciętnej klasie jest styl wzrokowy. Jednakże biorąc pod uwagę stałą potrzebę ruchu u dzieci w klasach I-III oraz naturalny dla nich sposób poznawania języka przez słuchanie, konieczne wydaje się stosowanie technik odpowiednich dla wszystkich kanałów sensorycznych. Należy zatem zadbać, by na każdej lekcji dostarczyć uczniom wystarczającej ilości bodźców wzrokowych, słuchowych i ruchowych.

Warto zwrócić uwagę na inną różnicującą uczniów cechę – **inteligencję**. Podczas gdy opisane powyżej style uczenia się to sposoby postrzegania i przyswajania informacji, inteligencję definiuje się jako zdolności pozwalające na uczenie się, rozwiązywanie problemów i skuteczne interakcje ze środowiskiem (Dembo 1997, w: Pamuła 2003:18). Badania nad inteligencją sugerują, że tradycyjne postrzeganie jej jedynie jako zdolności logiczno-matematycznych i werbalnych jest fałszywe, gdyż w rzeczywistości istnieją wielorakie typy inteligencji. Obok dwóch wspomnianych wyżej, mówić możemy o inteligencjach: muzycznej, przestrzennej, kinestetycznej, interpersonalnej, intrapersonalnej i naturalistycznej. Teoria Inteligencji Wielorakich Howarda Gardniera zakłada, że każdy człowiek charakteryzuje się unikalną kombinacją wszystkich lub większości inteligencji, że do wykonywania nawet prostych życiowych czynności niezbędne jest współdziałanie różnych rodzajów inteligencji i że w związku z tym rolą pedagogów jest stymulowanie rozwoju inteligencji ucznia. Biorąc pod uwagę holistyczne podejście do nauczania i ucznia, powyższe zadanie powinno znaleźć się wśród priorytetów również nauczycieli języka obcego. Co więcej, dbałość o rozwój różnych inteligencji przyczyni się znacząco do wzrostu motywacji dziecka, zwłaszcza takiego, u którego tradycyjnie podkreślane myślenie logiczno-matematyczne i werbalno-językowe jest na stosunkowo niskim poziomie. Każdy uczeń bowiem powinien mieć

możliwość wykazania się w zadaniach angażujących również inne zdolności. Poniżej krótko opisano różne rodzaje inteligencji i sposoby ich stymulowania².

Rodzaj inteligencji	Przykładowe sposoby stymulowania
<i>Logiczno-matematyczna</i> : umiejętność logicznego myślenia, wyciągania wniosków i znajdowania związków między przedmiotami i zjawiskami.	stosowanie diagramów, map, zagadek logicznych, zadań, w których należy znaleźć rozwiązanie, układanie fragmentów historyjek w odpowiedniej kolejności, nauka reguł, kategorii i klas
<i>Werbalno-językowa</i> : umiejętność efektywnego posługiwania się słowem mówionym i pisanym; wrażliwość na brzmienie i znaczenie słowa i funkcje językowe; dbałość o poprawność językową.	stosowanie pisania i czytania, opowiadanie historyjek, krzyżówki i gry słowne, uczenie się na pamięć wierszy, piosenek, odgrywanie scenek
<i>Wizualno-przestrzenna</i> : umiejętność dostrzegania, interpretowania i graficznego przedstawiania form, przedmiotów, kolorów, kształtów; orientacja w terenie; zdolności plastyczne i architektoniczne.	stosowanie map, wykresów, diagramów, ilustracji, filmu, zdjęć i innych pomocy wizualnych, układanie fragmentów historyjek obrazkowych w całość, prace ręczne (wycinanie, składanie modeli) i plastyczne
<i>Muzyczna</i> : umiejętność wyczuwania dźwięków, rytmu i melodii oraz zdolność gry na instrumentach, śpiewania, dobry słuch i poczucie rytmu.	stosowanie piosenek, wyliczanek, tańca, gra na instrumentach, słuchanie muzyki i innych dźwięków (np. śpiewu ptaków, szumu morza)
<i>Fizyczno-kinestetyczna</i> : umiejętności fizyczne: koordynacja ruchów, zwinność, równowaga, precyzja manualna; wyrażanie myśli i uczuć za pomocą aktywności fizycznej.	stosowanie ćwiczeń fizycznych, metody <i>TPR</i> i <i>action series</i> , tańca; ogrywanie scen, wycieczki w plener, prace ręczne (szycie, wycinanie, budowanie modeli)
<i>Interpersonalna (społeczna)</i> : umiejętność zrozumienia nastrojów, uczuć, intencji innych osób, empatia; umiejętność współpracy i porozumiewania się z innymi.	stosowanie pracy w grupach, parach (dyskusje, projekty, gry i zabawy, dialogi, scenki, wywiady), pisanie listów, e-maili, uwrażliwianie na inne narodowości i kultury
<i>Intrapersonalna (autorefleksyjna)</i> : umiejętność zrozumienia siebie i radzenia sobie z własnymi cechami osobowości, dostrzeganie swoich silnych i słabych stron (samoocena), swoich nastrojów i intencji; dostrzeganie różnic między sobą a innymi.	stosowanie pracy indywidualnej, wdrażanie do samooceny i nauka strategii uczenia się, portfolio, dzienniczek (<i>personal journal</i>), wybór zadań, technik ich realizacji, form pracy
<i>Naturalistyczna</i> : umiejętność rozróżniania roślin, minerałów, zwierząt, produktów ludzkiej pracy (np. marek samochodów), wrażliwość na otaczający świat, naturę.	stosowanie wycieczek w plener, prac ręcznych (sztuka uczniów), integracja nauki angielskiego z nauką o roślinach i zwierzętach i otaczającym świecie (biologia, geografia)

² Propozycje ćwiczeń rozwijających różne typy inteligencji pochodzą m.in. z Christison 1998.

4.2.3. Rola nauczyciela

Biorąc pod uwagę przedstawione powyżej cechy wspólne i indywidualne ucznia na pierwszym etapie edukacyjnym, jak również cele wytyczone przez *Program*, nauczyciel języka obcego powinien skupić się na realizacji następujących zadań:

- obserwowanie i poznawanie dziecka, które jest podstawowym warunkiem zapewnienia poprawnych stosunków w klasie (np. zapobieganie i rozwiązywanie konfliktów) oraz wyboru odpowiednich dla uczniów technik i metod nauczania;
- zachęcanie do nauki języka angielskiego poprzez nie tylko wspomniany wielokrotnie dobór odpowiednich technik nauczania i budowanie przyjaznej atmosfery w klasie, ale również nacisk na pozytywną informację zwrotną i wzmacnianie w dziecku poczucia sukcesu i własnej wartości;
- pokazywanie dziecku, jak się uczyć, ponieważ uczeń w tym wieku nie potrafi jeszcze samodzielnie organizować nauki własnej, brakuje mu znajomości strategii uczenia się, nie umie myśleć abstrakcyjnie i logicznie;
- dostarczanie dziecku modelu do naśladowania, zarówno
 - modelu językowego (nauczyciel powinien charakteryzować się przede wszystkim wysokim stopniem poprawności fonetycznej, gdyż ze względu na nacisk na umiejętność słuchania, dziecko będzie naśladowało jego wymowę, a wymowa wypracowana w tym wieku najprawdopodobniej przetrwa i zostanie przeniesiona na dalsze lata nauki), jak i
 - modelu zachowań (nauczyciel jest dla dziecka w tym wieku równie ważny jak rodzic, dlatego będzie w zasadniczy sposób wpływał na rozwój osobowości i postaw uczniów).

Podkreślić należy, iż niezbędnym warunkiem realizacji powyższych zadań jest bliskość emocjonalna dziecka i nauczyciela (por. Misiorna i Ziętkiewicz 1997, w: Pamuła 2003:39), zapewniająca obu stronom potrzebne poczucie komfortu i bezpieczeństwa.

4.3. Formy pracy na lekcji

Ze względu na przedstawione wcześniej cele, *Program* zakłada różnorodne formy interakcji w ramach pojedynczej jednostki lekcyjnej. I tak **praca w parach** będzie pomocna zwłaszcza we wszelkiego rodzaju dialogach oraz w ćwiczeniach z luką informacyjną. **Praca grupowa** umożliwi wykonywanie powyższych ćwiczeń, jak również realizację projektów zespołowych, w których każdy z uczestników ma do wykonania część większego zadania. Ta forma interakcji stosowana jest często także w grach i zabawach.

Choć podkreślić należy znaczenie pracy w parach i grupach dla rozwoju umiejętności społecznych i rozwoju samodzielności, dzieci, zwłaszcza w klasie pierwszej, będą często wołały **pracę indywidualną**. Sprzyjać jej będą zajęcia rozwijające nie tylko umiejętności językowe, ale również zadania stymulujące ćwiczenie precyzji manualnej i koordynacji wzrokowo-ruchowej – tak ważnych dla wypracowania umiejętności pisania. Nauczyciel powinien również wziąć pod uwagę omówiony wcześniej brak umiejętności, a często nawet chęci współpracy z innymi, i z jednej strony rozwijać społeczne postawy dziecka poprzez angażowanie w interakcję, a z drugiej pozwolić mu na pracę samodzielną, we własnym tempie i najlepiej nad wybranymi przez siebie ćwiczeniami.

Wreszcie **praca z całą klasą** wykorzystywana będzie w trakcie prezentowania nowego materiału, słuchania nagrań z płyt CD, czy powtarzania chórem nowych wyrazów.

4.4. Przykładowe techniki nauczania

Poniżej przedstawiono przykładowe techniki nauczania bez podziału na rok nauki języka angielskiego. W zależności od aktualnego poziomu rozwoju językowego i dojrzałości uczniów, nauczyciel sam wybierze zadania i techniki odpowiednie dla dzieci w danym okresie.

Nauczanie umiejętności receptywnych (rozumienie mowy i tekstu czytanego)

- dopasowywanie ilustracji do usłyszanego/ przeczytanego słowa, zdania, opisu;
- uzupełnianie zdań, wyrazów na podstawie informacji w tekście;
- powtarzanie usłyszanych wyrazów, zdań;
- odpowiedzi na proste pytania do usłyszanego/ przeczytanego tekstu;
- zadania typu prawda-fałsz;
- pytania wielokrotnego wyboru;
- szeregowanie obrazków według tego, o czym mowa w tekście;
- metoda reagowania całym ciałem (*TPR*) i inne techniki, w których dzieci wykonują zadania i czynności na podstawie poleceń nauczyciela (np. gra *Simon says*, rysowanie i kolorowanie według usłyszanej instrukcji, wędrówka po labiryncie);
- słuchanie/ czytanie bajek, historyjek;
- słuchanie i śpiewanie piosenek;
- oglądanie bajek i filmów.

Nauczanie umiejętności mówienia i komunikacji

- krótkie odpowiedzi na pytania do tekstu lub obrazka;
- łańcuszek pytań i odpowiedzi;

- proste zadania z luką informacyjną;
- metoda *action series*;
- opisywanie osoby, miejsca, ilustracji na podstawie modelu;
- recytowanie rymowanek i śpiewanie piosenek;
- dialogi na podstawie dialogu modelowego w podręczniku;
- odgrywanie ról i drama;
- opowiadanie bajek i historyjek.

Nauczanie umiejętności pisania

Nauczanie pisowni

- kreślenie po śladzie;
- transponowanie druku na pismo;
- przepisywanie wyrazów i zdań;
- podpisywanie obrazków;
- uzupełnianie luk w wyrazach i zdaniach.

Nauczanie pisania jako samodzielnej sprawności

- opisywanie ludzi, przedmiotów i sytuacji;
- pisanie listu, kartki, e-maila w oparciu o tekst modelowy;
- prace projektowe.

Nauczanie słownictwa

- prezentacja za pomocą prostych rysunków, plansz, kart dydaktycznych (*flashcards*), rekwizytów itp.;
- użycie języka ojczystego do wyjaśniania znaczenia;
- tematyczne grupowanie wyrazów;
- mapy umysłowe;
- stosowanie wyrazów w kontekście (np. podpisywanie obrazków, uzupełnianie luk w wyrazach i zdaniach);
- dopasowywanie wyrazów do ilustracji;
- wskazywanie wyrazów niepasujących do pozostałych (tzw. *odd one out*);
- nauka rymowanek i piosenek;
- gry pamięciowe;
- słuchanie i opowiadanie bajek i historyjek.

Nauczanie struktur gramatycznych

- drill językowy (np. pytania i odpowiedzi);
- dopasowywanie obrazków do struktur;

- uzupełnianie zdań wyrazami w odpowiedniej formie;
- budowa zdań na podstawie modelu;
- wybór wyrazów w odpowiedniej formie;
- rozsypanka wyrazowa;
- opowiadanie historyjek, mówienie o sobie i innych itp. z użyciem danej struktury gramatycznej.

Nauczanie wymowy

- imitacja (chóralna, grupowa, indywidualna);
- głośne czytanie, recytowanie rymowanek i śpiewanie piosenek;
- dopasowywanie obrazka do usłyszanego słowa;
- dopasowywanie wyrazu usłyszanego do napisanego;
- dopasowywanie rymujących się wyrazów;
- zadania z parami minimum.

Techniki rozwijające samodzielność

- systematyczne zadania domowe;
- wybór zadań (np. domowych) i tematów (np. prac projektowych);
- praca w parach i grupach;
- nauka robienia notatek;
- prace projektowe;
- portfolio;
- wdrażanie do samooceny i oceny wzajemnej;
- nauka korzystania ze słownika (np. obrazkowego) i multimediów;
- wdrażanie technik samodzielnego uczenia się (trening strategii).

4.5. Materiały dydaktyczne i techniczne środki nauczania

W celu realizacji *Programu* niezbędne będą następujące pomoce dydaktyczne:

- odpowiednio wyposażona sala lekcyjna składająca się z części edukacyjnej (tablica, stoliki, tablica ścienna do eksponowania projektów dzieci, sprzęt audiowizualny, komputery z dostępem do internetu) i rekreacyjnej, w której dzieci mają możliwość zabawy, słuchania bajek na dywanie, swobodnego przemieszczania się i stosowania technik aktywizujących ciało (pantomima, *TPR*, drama);
- pomoce wizualne (plansze, zdjęcia z czasopism, karty dydaktyczne (*flashcards*), rekwizyty, gry i zabawki edukacyjne itp.);

- przybory plastyczne dla każdego dziecka (nożyczki, kredki, blok techniczny i rysunkowy, papier kolorowy, plastelina, modelina itp.);
- filmy i bajki video;
- biblioteczka z bajkami, historyjkami, komiksami do czytania.

Program może być realizowany przy użyciu wielu dostępnych na rynku podręczników. Przykładem doskonałego podręcznika kursowego pozwalającego w pełni zrealizować założone w *Programie* cele jest **Fairyland** wydany przez **Express Publishing**. Kurs – dla pierwszego etapu edukacyjnego – składa się z trzech części (*Fairyland 1-3*) i oprócz książki dla ucznia zawiera także:

- zeszyt ćwiczeń *Activity Book*;
- książkę dla nauczyciela ze szczegółowymi wskazówkami dotyczącymi planowania lekcji i doboru odpowiednich technik i pomocy dydaktycznych oraz
- *Teacher's Resource Pack* z ćwiczeniami dodatkowymi;
- *Fairyland Instant Lessons* ze scenariuszami lekcji oraz towarzyszącymi im kartami pracy i szablonami;
- *Picture Flashcards* oraz *Posters* zawierające pomoce wizualne;
- *My Alphabet Book*;
- *My Junior Language Portfolio*;
- płytę CD do użycia na lekcji;
- płytę CD do wykorzystania przez ucznia;
- płytę DVD;
- oprogramowanie do tablicy interaktywnej *Fairyland Interactive Whiteboard Software*.

Podkreślić należy, że zarówno forma, jak i treść kursu *Fairyland* są godne polecenia. Każda część podzielona jest na moduły składające się z dwóch rozdziałów (Units). Ich treść odpowiada zainteresowaniom i doświadczeniu dziecka (np. tematy *My family, I can sing*), jak również pozwala na integrację treści i umiejętności z innymi zajęciami edukacji wczesnoszkolnej (między innymi dzięki sekcji *Our School* występującej w każdym rozdziale). Ponadto *Fairyland* rozwija kompetencję interkulturową (np. w sekcji *Our World*) i samodzielność ucznia (np. samoocenę w *Checkpoint* w *Fairyland 3*). Dzięki wprowadzeniu bohaterów z magicznej krainy, *Fairyland* odwołuje się do wyobraźni dziecka, a postacie Alvina, Erliny czy Frosty'ego wspomagają zapamiętywanie słówek i struktur gramatycznych. Istotną cechą podręcznika jest bogactwo oraz różnorodność ćwiczeń i zadań językowych,

a także dbałość o zaktywizowanie wszystkich typów uczniów. *Fairyland 1* koncentruje się przede wszystkim na rozwoju sprawności słuchania oraz przygotowaniu do nauki pisania i czytania, zaś pozostałe części podręcznika, obok dalszego rozwoju rozumienia mowy, stopniowo uczą pisania i czytania. Wszystkie części kładą nacisk na rozwój podstawowych umiejętności komunikacyjnych ucznia. Na uwagę zasługuje również fakt, że dla pierwszego etapu edukacyjnego seria *Fairyland* składa się z trzech części, co pozwala na dużą elastyczność w użyciu podręcznika i dostosowanie go do danej grupy uczniów.

Oprócz serii *Fairyland* godnym polecenia podręcznikiem do nauki języka angielskiego dla dzieci wczesnoszkolnych jest ***Welcome Kids*** (wydawnictwo **Express Publishing**), który charakteryzuje się podobnymi cechami. A więc i tu książkę podzielono na moduły i części (Units), tematy dobrano ze względu na zainteresowania ucznia (np. *My room, My favourite season*), zadbano o rozwój kompetencji interkulturowej (*Culture Channel*), samodzielności (*Module check*) i integrację międzyprzedmiotową (*Around the School*). Podręcznik uczy wszystkich sprawności językowych, różnicując nacisk w zależności od wieku dziecka, ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju umiejętności komunikowania się. *Welcome Kids* składa się z czterech części – *Starter* oraz *1-3*.

Książce dla ucznia towarzyszy:

- zeszyt ćwiczeń *Activity Book*;
- książka dla nauczyciela;
- *Flashcards* oraz *Posters* zawierające pomoce wizualne;
- *My Language Portfolio*;
- płyta CD do użycia na lekcji;
- płyta CD do wykorzystania przez ucznia;
- płyta DVD.

Oba podręczniki są zgodne z nową podstawą programową (obowiązującą od 2009 r.) i zostały zatwierdzone przez MEN.

Doskonałym uzupełnieniem kursów *Fairyland* i *Welcome Kids* mogą być również inne materiały wydawnictwa Express Publishing – *Letterfun* oraz *Happy Rhymes*.

5. Osiągnięcia uczniów i techniki ich oceniania

5.1. Oczekiwane osiągnięcia uczniów

Zgodnie z podziałem wyznaczonym przez podstawę programową, *Program* zakłada osobne osiągnięcia dla ucznia na koniec klasy pierwszej i na koniec klasy trzeciej:

Osiągnięcia ucznia na koniec klasy I

Słuchanie

Uczeń potrafi

- zrozumieć proste, krótkie polecenia nauczyciela wsparte gestem lub materiałem wizualnym;
- zrozumieć podstawowe słowa i wyrażenia często pojawiające się na lekcji oraz sens znanych piosenek, wierszyków, scenek, historyjek.

Mówienie

Uczeń potrafi

- nazywać przedmioty, ludzi, zwierzęta, czynności;
- recytować wierszyki, śpiewać piosenki;
- odpowiedzieć na proste pytania jednym/ dwoma słowami lub stałymi zwrotami.

Czytanie

Uczeń potrafi:

- przeczytać wyrazy i krótkie zdania i zrozumieć ich sens;
- rozpoznać graficzną formę wyrazu i dopasować do niego obrazek, przedmiot itp.

Pisanie

Uczeń potrafi:

- pisać po śladzie;
- przepisać wyrazy i krótkie zdania z tablicy;
- podpisać obrazki jednym wyrazem.

Osiągnięcia ucznia na koniec klasy III

Słuchanie

Uczeń potrafi:

- zrozumieć polecenia nauczyciela;
- rozróżnić wyrazy o podobnym brzemieniu;
- rozumieć ogólny sens krótkich, prostych tekstów, dialogów, sytuacji komunikacyjnych;

- wyszukać pojedyncze informacje w nieskomplikowanych tekstach i dialogach;
- porównać usłyszane informacje z podanymi (np. w zdaniu, na ilustracji itp.).

Mówienie

Uczeń potrafi:

- w miarę poprawnie wymawiać dźwięki i poznane wyrazy w języku angielskim;
- nazywać przedmioty, ludzi, zwierzęta, czynności;
- recytować wiersze i rymowanki;
- zadawać proste pytania i udzielać prostych, krótkich odpowiedzi, używając wyuczonych zwrotów;
- komunikować się w prostych scenkach;
- w prosty sposób opowiedzieć o sobie, swojej rodzinie i najbliższym otoczeniu.

Czytanie

Uczeń potrafi:

- przeczytać głośno prosty tekst;
- zrozumieć ogólny sens krótkiego prostego tekstu;
- wyszukać szczegółowe informacje w prostych tekstach i dialogach.

Pisanie

Uczeń potrafi:

- poprawnie zapisać większość poznanych słów;
- napisać krótkie, proste wypowiedzi o sobie i najbliższym otoczeniu na podstawie tekstu modelowego.

Rozwój samodzielności

Uczeń:

- systematycznie odrabia zadania domowe;
- robi proste notatki z lekcji;
- potrafi ocenić własny postęp (co już umie, a czego jeszcze nie);
- umie korzystać ze słownika obrazkowego i materiałów multimedialnych.

Osiągnięcia wychowawcze

Uczeń:

- potrafi pracować w parach i grupach;
- przestrzega zasad w zabawach i grach;
- potrafi wyrazić swoją własną opinię i wysłuchać opinii innych;
- przejawia otwartość wobec innych ludzi, narodów i ras;
- pozytywnie wyraża się o członkach swojej rodziny;

- z przyjaźnią odnosi się do swoich kolegów;
- potrafi ocenić postępowanie swoje i innych;
- odróżnia dobro od zła, docenia wartość prawdomówności, sprawiedliwości, uczciwości, obowiązkowości;
- przejawia pozytywną postawę wobec nauki języka angielskiego.

5.2. Ocena założonych osiągnięć

Jedną z ważnych ról nauczyciela w procesie nauczania jest systematyczne ocenianie postępów uczniów. Ma ono istotne znaczenie nie tylko dla samego pedagoga, dostarczając mu informacji na temat efektów jego pracy, ale także dla uczniów i ich rodziców.

Biorąc pod uwagę specyfikę nauczania na tym etapie, a więc przede wszystkim fakt pierwszego sformalizowanego kontaktu dziecka z językiem obcym, trudno mówić o ocenianiu jego osiągnięć w tradycyjnym rozumieniu. „Pierwsze lata nauki języka to okres uwrażliwiania uczniów, a uwrażliwienie trudno zmierzyć” (Pamuła 2003:99). Dlatego też kontrola osiągnięć powinna skupiać się nie tyle na wystawianiu ocen, ile na szacowaniu silnych i słabych stron (por. Komorowska 2002). Przy czym, ponieważ ów pierwszy kontakt ma zasadnicze znaczenie dla budowania motywacji ucznia, należy skupić się na nagradzaniu, chwaleniu dziecka i pokazywaniu mu, jak wiele już umie, nie zaś na wytykaniu braków i niedoskonałości. Oceniajmy zatem, obok wiedzy i umiejętności małego ucznia, również jego zaangażowanie i aktywność, a więc postawę na lekcji, chęć wykonywania zadań, a nie jedynie ich końcowy wynik. Poza tym oprócz bardziej sformalizowanych technik sprawdzania wiadomości (zob. 5.3.), w kontroli bieżącej nagradzajmy dziecko za zaśpiewanie piosenki czy recytację rymowanki, a nawet za zadania niekoniecznie wymagające użycia języka obcego, jak rysunki czy inne prace plastyczno-techniczne. „Dzieła” dzieci warto eksponować na specjalnych tablicach ściennych i w gablotach, gdzie mogą zostać uzupełnione podpisem lub opisem w języku angielskim. W ten sposób doceniamy wszystkie, nie tylko językowe, wysiłki ucznia i zaszczepiamy wewnętrzną motywację do nauki.

Kontrola bieżąca (formatywna) może przybrać formę obserwacji uczniów na lekcji (np. w czasie wykonywania poleceń z użyciem techniki *TPR*, w czasie gier i zabaw wymagających znajomości danej grupy słówek) czy pisemnego zadania domowego. W klasie pierwszej i drugiej nie zaleca się stosowania typowych kartkówki i sprawdzianów, a poleca wspólne wykonywanie zadań i ćwiczeń, demonstrowanie wiedzy i umiejętności w pracy

projektowej, mini dialogach czy scenkach. Zamiast ocen-liczb warto posługiwać się innymi bardziej zrozumiałymi dla dziecka i motywującymi je instrumentami, np. naklejkami, stempelkami z uśmiechniętymi buziami itp. W przeprowadzaniu kontroli bieżącej pomocna będzie karta indywidualnej pracy ucznia, w której systematycznie zapisuje się postępy, umiejętności, problemy dziecka. Innym sposobem kontroli bieżącej może być ocena wykonywania konkretnych zadań przez poszczególnych uczniów. Poniżej przedstawiono przykładową tabelę do takiej oceny, pochodzącą z podręcznika *Fairyland 3*.

Formative Evaluation Chart

Name of game/activity:

Aim of game/activity:

Module: Unit: Course:

Pupil's name:	Mark and comments
1	
2	
3	
4	
5	
6	
7	
8	
9	
10	
11	
12	
13	
14	
15	
16	
17	
18	
19	
20	
21	
22	
23	
24	
25	

Evaluation criteria: c (green) w (yellow) n (red)

Karta kontroli formatywnej ucznia w zakresie gier i ćwiczeń

Nazwa gry lub ćwiczenia:

Cel gry lub ćwiczenia:

Moduł: Lekcja: Kurs:

	Nazwiska i imiona uczniów:	Ocena i komentarz:
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		
11		
12		
13		
14		
15		
16		
17		
18		
19		
20		
21		
22		
23		
24		
25		

Kryteria oceny: C (zielony)

W (żółty)

N (czerwony)

Symbole użyte jako kryteria ewaluacji oznaczają:

- c** – *competence* (uczeń w pełni rozumie zadanie i odpowiednio je wykonuje);
- w** – *working on* (uczeń rozumie zadanie, ale wykonanie nie jest całkowicie poprawne);
- n** – *non-competence* (uczeń nie rozumie zadania i nie potrafi go wykonać).

Bardzo istotną funkcję diagnostyczną i informującą spełnia **kontrola okresowa** (sumatywna), która wskazuje na osiągnięcia ucznia w dłuższym czasie (semestr, rok szkolny). Powinna ona mieć formę nie tyle oceny cyfrowej, ile opisu umiejętności i słabszych stron ucznia. Będzie

w ten sposób cennym źródłem informacji o obszarach, na których należy się skupić w dalszej pracy.

Opracowując karty oceny okresowej warto, obok wyodrębnienia poszczególnych sprawności językowych (rozumienie mowy, czytanie, mówienie, pisanie) i komponentów (słownictwo, gramatyka, wymowa), wyszczególnić ich składowe. Na przykład, w ramach rozumienia mowy można wyodrębnić: rozumienie poleceń nauczyciela, rozumienie ogólnego sensu dialogu z nagrania na płycie CD, wyszukiwanie szczegółowych informacji w usłyszonym dialogu z nagrania na płycie CD itp. Pozwoli to na wskazanie i silnych, i słabszych stron ucznia w ramach jednej sprawności, co jest szczególnie ważne, gdy u danego dziecka tę sprawność ogólnie oceniamy niezbyt wysoko. Istotnym elementem karty oceny będzie również podzielenie jej na

- 1) osiągnięcia i postępy dziecka i
- 2) wysiłek i zaangażowanie (postawę).

Nierzadko zdarza się, że uczeń wkłada wiele pracy w naukę danego przedmiotu, jednak z różnych przyczyn niekoniecznie przekłada się ona na wymierny sukces. Dlatego też należy zauważyć wysiłek dziecka, docenić go i nagrodzić, a tym samym zasygnalizować, że końcowy efekt nauki (a więc widoczny postęp) nie jest jedynym i najważniejszym kryterium oceny małego ucznia. Tabela oceny sumatywnej umieszczona poniżej pochodzi z podręcznika *Fairyland 2*.

Evaluation chart for each unit (cumulative evaluation)

Unit:

Date:

Course:

Pupils' names

Aims: The pupil is able to ...	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
1																									
2																									
3																									
4																									
5																									
6																									
7																									
8																									
9																									

Marking criteria: ★★★★★ ★★★ ★

Attitudes:

1																									
2																									
3																									

Marking criteria: ✓ Yes ✗ No I Improving

Karta okresowej kontroli osiągnięć ucznia

Unit:

Data:

Kurs:

Nazwiska i imiona uczniów

Cele: Uczeń potrafi...	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
1																									
2																									
3																									
4																									
5																									
6																									
7																									
8																									
9																									

Kryteria oceny: ★★★★★ ★★★ ★

Nastawienie do przedmiotu:

1																									
2																									
3																									

Kryteria oceny: ✓ Tak ✗ Nie ✓ Poprawia się

5.3. Przykładowe techniki kontroli

Słuchanie

- niewerbalna reakcja na polecenie (wybór obrazka, porządkowanie kolejności zdarzeń);
- odpowiedź na pytanie do tekstu;
- wybór właściwej odpowiedzi (technika wielokrotnego wyboru, prawda-falsz);
- wypełnienie tabeli itp. odpowiednimi informacjami z tekstu;
- rozróżnianie dźwięków (np. w parach minimum).

Mówienie

- prawidłowe wymawianie dźwięków i wyrazów, tak by być zrozumianym;
- odpowiednie zadawanie pytań i udzielanie odpowiedzi;
- zadania z luką informacyjną;
- uzupełnianie dialogów właściwymi wypowiedziami;
- dopasowywanie wypowiedzi do sytuacji;
- opis siebie, ludzi, miejsc, zdarzeń, ilustracji;
- współpraca w parach i grupach.

Czytanie

- odpowiedzi na pytania do tekstu;
- wybór właściwej odpowiedzi (technika wielokrotnego wyboru, prawda-falsz);
- dopasowanie informacji do obrazków;
- poprawianie błędnych informacji.

Pisanie

- dyktando;
- pisanie tekstów na podstawie modelu;
- pisanie tekstów z uwzględnieniem podanych informacji;
- uzupełnianie zdań i większych fragmentów tekstu;
- opis obrazka, historyjka na podstawie obrazków itp.

Słownictwo

- podpisywanie obrazków;
- wypełnianie luk;
- rozróżnianie wyrazów często mylonych;
- układanie wyrazów w grupy tematyczne;
- wyszukiwanie wyrazów nie pasujących do pozostałych.

Gramatyka

- poprawianie błędów w zdaniach;

- wstawianie wyrazów w odpowiedniej formie, w odpowiednim miejscu;
- technika wielokrotnego wyboru;
- układanie zdań z rozsypanych wyrazów;
- układanie zdań, pytań na podstawie rysunku, tabeli itp.;
- przekształcanie zdań (np. z liczby pojedynczej na mnogą).

5.4. Wdrażanie do samooceny

Bardzo istotnym elementem kontroli osiągnięć oraz w ogóle całego procesu nauczania jest umiejętność samooceny. Ma ona zasadnicze znaczenie nie tylko na drodze ucznia do niezależności od nauczyciela i autonomii (w późniejszym okresie nauki w szkole), ale również na pierwszym etapie edukacyjnym. Dziecko, które ma szansę ocenić swój postęp staje się przede wszystkim bardziej odpowiedzialne za własną naukę, a przez to bardziej aktywne i świadome procesu nauczania. Możliwość samooceny już w pierwszej klasie szkoły podstawowej daje silne podwaliny dla późniejszej umiejętności oceny własnych postępów. Dlatego też ocenie nauczyciela powinna towarzyszyć samoocena ucznia. Może ona mieć formę zestawu ćwiczeń czy sprawdzianu, które dziecko następnie samo lub z pomocą nauczyciela sprawdzi. Warto także wprowadzić specjalne 'oceny' stosowane przez dzieci i zarezerwowane tylko do samooceny, np. drzewka, na którym dziecko, w zależności od oceny dokleja liście w różnych kolorach (stopień opanowania danego materiału odpowiada kolorowi) (Pamuła 2003:103), czy wspomniane wcześniej buzie: uśmiechnięta, jeśli uczeń ocenia się bardzo dobrze, smutna, jeśli materiał nie został dobrze opanowany i neutralna, gdy ocena jest zadowalająca, choć występują pewne braki. Proponowane przez *Program* podręczniki ułatwiają wdrażanie samooceny ucznia poprzez angażowanie go w specjalne lekcje i zadania powtórzeniowe (np. sekcja *Checkpoint* na końcu każdego modułu w *Fairyland 3*), w których łatwo oszacować stopień opanowania danej partii materiału. Dzieci, które opanowały sprawność pisania i czytania mogą także stopniowo uczyć się wypełniania specjalnych kart samooceny np. w *Fairyland 3 – Pupil's Self-Assessment Form*. Podobnie jak karty oceny wypełnione przez nauczyciela, karty samooceny można gromadzić w portfolio.

Pupil's Self-Assessment Form									
Name:								Module 1	
I can ...	remember			say			read and write		
	very well	OK	not very well	very well	OK	not very well	very well	OK	not very well
• Hi, I'm Jack. What's your name? Nia. How do you spell it? N-I-A.									
• Hi, Lee. I'm Mona. Hi, Mona. Nice to meet you!									
• Who's that? That's Alvin.									
• How old are you? I'm eight.									
• What's this? It's a book.									
• Look at Alvin's hats! They're so funny!									
Draw how you feel!									

Formularz samooceny ucznia									
Imię i nazwisko:								Module 1	
Potrafię...	zapamiętać			powiedzieć			przeczytać i napisać		
	bardzo dobrze	OK	może być lepiej	bardzo dobrze	OK	może być lepiej	bardzo dobrze	OK	może być lepiej
• Hi, I'm Jack. What's your name? Nia. How do you spell it? N-I-A.									
• Hi, Lee. I'm Mona. Hi, Mona. nice to meet you!									
• Who's that? That's Alvin.									
• How old are you? I'm eight.									
• What's that? It's a book.									
• Look at Alvin's hats! They're so funny!									
Wyraż swoją ocenę:									

Zaleca się, by samoocenę wdrażać systematycznie i by wspólnie z nauczycielem edukacji wczesnoszkolnej wypracować spójny system zarówno kontroli nauczyciela, jak i samooceny ucznia.

Bibliografia

- Christison, M.A. 1998. „Applying Multiple Intelligences Theory in preservice and inservice TEFL education programs.” *English Teaching Forum* 36/1. 2-13.
- Davis, E.C., Nur, H. i Ruru, S.A.A. 1994. „Helping teachers and students understand learning styles”. *English Teaching Forum* 32/1. 12-15.
- Dembo, M.H. 1997. *Stosowana psychologia wychowawcza*. Warszawa: WSiP.
- Dereń, A., Grondas, M., Sielatycki, M., Społowicz, G. i Wasiak-Kowalska, E. (red.). 1999. *Integracja międzyprzedmiotowa*. Warszawa: CODN.
- Ehrman, M.E. 1996. *Understanding second language learning difficulties*. Thousand Oaks, Calif.: Sage Publications.
- Grondas, M. 1999. „Ujęcie holistyczne w edukacji.” W: Dereń, A. et al. (red.). 1999. 42-45.
- Halliwel, S. 1992. *Teaching English in the primary classroom*. Harlow: Pearson Education Limited.
- Komorowska, H. 1999. *O programach prawie wszystko*. Warszawa: WSiP.
- Komorowska, H. 2001. *Metodyka nauczania języków obcych*. Warszawa: Fraszka Edukacyjna.
- Komorowska, H. 2002. *Sprawdzanie umiejętności w nauce języka obcego*. Warszawa: Fraszka Edukacyjna.
- Lelonek, M i Wróbel, T. 1990. *Praca nauczyciela i ucznia w klasach 1-3*. Warszawa: WSiP.
- Misiorna, E. i Ziętkiewicz, E. 1997. *Integracja w edukacji wczesnoszkolnej*. Poznań: PDF „Ławica”.
- Pamuła, M. 2003. *Metodyka nauczania języków obcych w kształceniu zintegrowanym*. Warszawa: Fraszka Edukacyjna.
- Pinter, A. 2006. *Teaching young language learners*. Oxford: OUP.
- Popok, R. 1990. „Sylwetka psychologiczna dziecka w młodszym wieku szkolnym.” W: Lelonek, M i Wróbel, T. (red.). 1990.